

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าดงลำพัน ศึกษาภูมิหลังและความเชื่อของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าดงลำพัน และศึกษาพัฒนาการการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าดงลำพัน ซึ่งมีสาระสำคัญในการศึกษาค้นคว้าคือ

1. ข้อมูลและแหล่งที่มาของข้อมูล
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล
6. ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย

ข้อมูลและแหล่งที่มาของข้อมูล

ข้อมูลสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้จากแหล่งข้อมูลภาคสนาม ในพื้นที่รอบๆป่าดงลำพันจากผู้รู้และผู้ที่เกี่ยวข้องและได้จากห้องสมุดสามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data)

ข้อมูลปฐมภูมิ คือ ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโดยการสัมภาษณ์ทั้งแบบสนทนากลุ่มและรายบุคคล รวมทั้งสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม

ข้อมูลทุติยภูมิ คือ ข้อมูลที่รวบรวมจากเอกสาร สิ่งพิมพ์ รายงานการวิจัย ซึ่งได้จากผู้ที่ไม่ได้อยู่ในเหตุการณ์โดยตรงจากสำนักวิทยบริการสถาบันราชภัฏมหาสารคาม สำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยมหาสารคาม สถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยขอนแก่น สำนักงานจังหวัดมหาสารคาม สำนักงานป่าไม้เขต 6 ขอนแก่น ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอนาเชือก ชมรมอนุรักษ์ป่าดงลำพันและศูนย์ข้อมูลป่าดงลำพัน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1.1 สมาชิกชมรมอนุรักษ์ปูลูทระหม่อมใน 4 หมู่บ้าน คือ บ้านนาเชือก บ้านโลกกลม บ้านหัวช้างและบ้านห้วยทราย 379 คน

1.2 ผู้รู้ในชุมชน ที่อาศัยอยู่ใน 4 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านนาเชือก บ้านโลกกลม บ้านหัวช้างและบ้านห้วยทราย

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ มาจากการคัดเลือกหลังจากการศึกษาภาพกว้าง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าดงลำพันทั้ง 4 หมู่บ้านแล้ว โดยเลือกจากบุคคลที่สามารถอธิบายและเชื่อมโยงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าดงลำพันได้อย่างชัดเจน ดังนี้

2.1 สมาชิกชมรมอนุรักษ์ปูลูทระหม่อมที่อาศัยอยู่ใน 4 หมู่บ้าน คือ บ้านนาเชือก บ้านโลกกลม บ้านหัวช้างและบ้านห้วยทราย จำนวน 57 คนจากทั้งหมด 379 คนในสัดส่วนร้อยละ 15 (บุญชม ศรีสะอาด.2535: 37-38)

2.2 ผู้รู้ในชุมชน โดยเจาะจงเลือก ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้อาวุโสที่ชาวบ้านเคารพนับถือและผู้นำที่ไม่เป็นทางการที่มีบทบาทในการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าดงลำพัน 4 หมู่บ้านคือ บ้านนาเชือก บ้านโลกกลม บ้านหัวช้าง บ้านห้วยทราย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลทั้งเดี่ยวและกลุ่ม การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรม โดยมีเครื่องมือในการจัดเก็บข้อมูลดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์
2. สังเกตและมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชาวบ้าน
3. การทำแผนที่แสดงขอบเขตป่าดงลำพัน
4. อุปกรณ์ที่ช่วยในการเก็บข้อมูลประกอบด้วย สมุดบันทึกประจำวัน กล้องถ่ายรูป และเทปบันทึกเสียง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขั้นสำรวจและเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร

1.1 ขั้นสำรวจและเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนและการอนุรักษ์ป่า ความเชื่อ ภูมิหลังของป่าคุณลำพัน

1.2 สำรวจและรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับลักษณะสภาพพื้นที่ป่าคุณลำพัน ชุมชนและจำนวนประชากรในพื้นที่ที่ทำการวิจัย

2. ขั้นเก็บข้อมูลภาคสนาม

2.1 การสังเกตและจดบันทึก

2.1.1 การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non Participant Observation) โดยผู้วิจัยจะสังเกตพฤติกรรมโดยทั่วไป วิถีความเป็นอยู่และปัจจัยแวดล้อมพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของชุมชน ตลอดจนความผูกพัน ความสัมพันธ์กับป่าคุณลำพันและกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง ซึ่งศึกษาจากคณะกรรมการ ชาวบ้านที่เป็นสมาชิกชมรมอนุรักษ์คุณและปทุมตระหม่อม และผู้รู้

2.1.2 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยผู้วิจัยได้เข้าร่วมสังเกตและดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในหมู่บ้าน เช่น ทำพิธีกรรมเลี้ยงผีปู่ตา พิธีบวงสรวงเจ้าปู่ หลวงอุดม พิธีบนบานและการเก็บน การขอน้ำศักดิ์สิทธิ์จากป่า โดยสังเกตและสอบถามเมื่อไม่เข้าใจ พร้อมทั้งมีการจดบันทึกรวบรวมข้อมูล นอกจากนี้ผู้วิจัยได้เน้นกระบวนการสนทนากลุ่ม (Focus Groups) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

2.2 การสัมภาษณ์ (Interview) ใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Indepth Interview) กับผู้ให้ข้อมูล ซึ่งในการศึกษาผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการสัมภาษณ์ 2 วิธีคือ

2.2.1 การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) เป็นการสัมภาษณ์ตามหัวข้อที่กำหนดไว้ แล้วขยายเพิ่มเติมประเด็นตามความเหมาะสมและตามสถานการณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์

2.2.2 การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Un-Structured Interview) เป็นการพูดคุยอย่างเป็นกันเอง โดยกำหนดแนวทางการสัมภาษณ์ไว้อย่างกว้างๆแล้วพยายามถามเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ สังเกต และสัมภาษณ์มาดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้ คือ

1. การวิเคราะห์ข้อมูลรายวัน เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น โดยหลังจากการเก็บข้อมูลเสร็จสิ้นในแต่ละวัน ผู้ศึกษาจะนำข้อมูลเหล่านั้นมาบันทึกอย่างละเอียดอีกครั้งและเขียนขยายความให้ชัดเจน จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นในแต่ละวันว่าข้อมูลเหล่านั้นครอบคลุมประเด็นคำถามหลักที่ต้องการหรือไม่ (ใครทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไร เท่าไร ทำทำไม) โดยแยกองค์ประกอบของข้อมูลหรือปรากฏการณ์นั้นๆ เพื่อเป็นข้อสรุปเบื้องต้น ซึ่งจะเป็แนวทางช่วยแนะประเด็นที่เกี่ยวข้องให้ลึกลงไปและเชื่อมโยงข้อมูลต่างๆ ในลักษณะองค์รวมเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย ถ้าข้อมูลใดยังไม่ชัดเจน ก็จะตั้งคำถามเพื่อค้นหาคำตอบในวันต่อไป หลังจากนั้นก็จะจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามที่กำหนดไว้

2. การวิเคราะห์ข้อมูลรวม เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ผ่านการวิเคราะห์เบื้องต้นแล้ว ซึ่งจะดำเนินการในช่วงเก็บข้อมูล เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ในความหลากหลายของปรากฏการณ์ได้อย่างชัดเจนถูกต้องและอยู่ในบริบททางวัฒนธรรมชุมชน รวมทั้งการใช้ทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ที่เกี่ยวข้องมาอธิบาย

3. การนำเสนอผลการวิจัย ผู้วิจัยจะนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในลักษณะพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) เพื่ออธิบายภูมิหลังและความเชื่อของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าคุณลำพัน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าคุณลำพันและการเปลี่ยนแปลงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าคุณลำพัน

ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยจะดำเนินการวิจัยโดยใช้ระยะเวลาศึกษาตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ 2546 เป็นต้นไป